

ULOGA VOJNOG VODSTVA POD PRIMATOM POLITIKE*

Friedrich Wilhelm Ploeger

UDK: 355.1(430):32
355.02(430)

Priodjenje sa znanstvenog skupa
Primljeno: 27.03.2001.
Prihvaćeno: 17.04.2001.

Bundeswehr se nalazi na početku opsežne reforme, kojom se oružane snage Savezne Republike Njemačke trebaju prilagoditi znatno naraslim zahtjevima izmijenjenog sigurnosno-političkog stanja. Što se tiče zadataka, oružane se snage iznova usmjeravaju, postaju fleksibilnije i modernije se opremaju. Znaci te reforme su između ostalih, veća integracija zajedničkih zadaća i učvršćivanje organizacije vodstva Bundeswehra. To se naravno odnosi i na zadaće i odgovornosti vojnog vodstva u ministarstvu obrane što podrazumijeva i jačanje pozicije glavnog inspektora u njegovoj ulozi opće odgovornoga za planiranje Bundeswehra pred Saveznim ministrom obrane.

I.

Bundeswehr je čvrsto ukorijenjen u ustavnom poretku Savezne Republike Njemačke, podložan je primatu politike i uključen u gustu mrežu demokratskog nadzora.

Naočigled tolikog nadzora, moglo bi se postaviti pitanje, kako se pod tim okvirnim uvjetima još mogu uspješno voditi oružane snage. Najprije valja upozoriti na jasnu činjenicu da je Bundeswehr, koji je na opisani način uključen u društvo, za vrijeme Hladnog rata, u okviru zapadnog saveza, davao svoj prilog osiguranju mira. Bundeswehr je unutar NATO-a, u kojemu je demokratski nadzor nad oružanim snagama normalna stvar, vrijedio i vrijedi kao partner u savezu spreman za akciju.

General bojnik Friedrich Wilhelm Ploeger je voditelj stožernog odjela „Vojna politika i nadzor naoružanja“ u Glavnom stožeru njemačkih oružanih snaga.

* Ovo je skraćeni tekst predavanja na seminaru njemačke savezne Akademije za sigurnosnu politiku o “Demokratskom nadzoru nad vojnim snagama”, 4. – 9. studenog 2000. u Berlinu.

II.

Ustav Savezne Republike Njemačke postavlja jasnu razliku između Bundeswehra i oružanih snaga. Dok se članak 87. a. odnosi na oružane snage, dakle na vojni dio Bundeswehra, članak 87. b. legitimira upravu Bundeswehra, njegov civilni dio:

“Uprava Bundeswehra vodi se u saveznoj upravi s vlastitim upravnim aparatom. Ona služi zadaćama personala i neposrednom pokrivanju materijalnih potreba oružanih snaga.”

Tako postaje jasno da se Bundeswehr sastoji od nositelja potreba – oružanih snaga – i pokrivačelja potreba – civilno-vojne uprave. Ta stroga podjela izraz je želje osnivača Bundeswehra da se s oružanih snaga skine teret administrativnih zadaća. Ustav se svjesno odrekao oblika ranije uprave Wehrmachta koja je bila podložna vojnom zapovjedništvu. Prema koncepciji Ustava, uprava Bundeswehra, koja djeluje u skladu s općim upravnim i proračunskim načelima, zamišljena je kao samostalni civilni upravni ogranak ravnopravan oružanim snagama.

Tek na vrhu, u saveznom ministarstvu obrane, oružane snage i uprava Bundeswehra spajaju se pod jedinstvenim vodstvom.

S tim u skladu, savezni ministar obrane ima trostruki položaj i zadaću:

- član savezne vlade;
- u miru ima zapovjednu vlast nad oružanim snagama, najviši je nadređeni službujućim vojnicima i
- šef uprave Bundeswehra uključujući i područje naoružanja i time službeni nadređeni svim civilnim suradnicima Bundeswehra.

Savezno ministarstvo obrane predstavlja “radni stožer” ministra i ima trostruku ulogu:

- stručni resor za vojnu obranu;
- “vrhovno zapovjedništvo” oružanih snaga, što znači triju dijelova oružanih snaga: kopnenih snaga, zrakoplovstva, pomorstva, zatim aparata oružanih snaga i sanitetske službe Bundeswehra te
- središnja instanca uprave Bundeswehra, uključivo područje naoružanja, čuvanje zakonitosti i vojno dušobrižništvo.

Iz ovoga slijede zadaci koje Savezni ministar mora obaviti sa svojim radnim stožerom:

- razvoj obrambeno-političkih ciljeva u okviru sigurnosno-političkog **ukupnog koncepta savezne vlade**
- planiranje Bundeswehra u pogledu personala, vođenja, izobrazbe, opreme i strukture tako da sposobnost i spremnost djelovanja zadovolje ispunjavanje zadaća u miru, u krizi i u ratu;
- ostvarivanje planiranog, vođenja i nadzora provedbe te
- vođenje oružanih snaga u miru i u akcijama Bundeswehra u inozemstvu – uzimajući u obzir i integraciju u savez i isključivo nacionalne zadaće.

U osobi (civilnog) ministra obrane očituje se primat politike: prema unutra, kao osobi koja ima zapovjedničku moć prema vojnom vodstvu, a prema vani, kao osobi odgovornoj i obveznoj polagati račune Parlamentu.

U ovome okviru vojno vodstvo, koje stoji na vrhu vojnog dijela saveznog ministarstva obrane, ispunja svoje obveze i odgovornosti.

III.

Valja istaknuti temeljni aspekt: i politika i vojska imaju, načelno, zajedničku odgovornost za opće dobro pučanstva jedne zemlje, uključujući tu i područje vanjske sigurnosti. Pri tome mogu postojati prostori napetosti temeljeni na različitim političkim i vojnim perspektivama.

Vojno je vodstvo usmjereno na sigurnost planiranja i dugoročne perspektive. Za njega je, prema prirodi stvari, odlučujući *worst case*; njegova promišljanja moraju biti usmjerena prema tom slučaju, dakle prema djelovanju i, eventualno, ratu.

Za politiku su takva promišljanja – uz svu njihovu važnost – jedan aspekt između mnogih. Političar, dakle i savezni ministar obrane, pribavlja i političku većinu i istodobno daje na raspolaganje (financijske) izvore. Stoga se on na poseban način orijentira i prema ukupnom društvenom razvoju.

Vojnik je odgovoran za vojnu ekspertizu. Mora je predočiti odgovarajućem političaru i savjetovati ga prema svom znanju i savjesti. Svojim postupcima u konačnici vezan je na političke smjernice i odluke. Za njega vrijedi primat politike!

To od vojnog vodstva zahtijeva i:

- svijest pune društvene odgovornosti kao državljanina u demokraciji
- visoko stručno znanje
- visoku mjeru lojalnosti i – prije svega –
- odgovornost prema potrebama oružanih snaga i za svoje vojnike, čiji je život, naposljetku, ovisan o odlukama političkog i vojnog vodstva.

IV.

Glavni inspektor Bundeswehra **nije** vrhovni zapovjednik oružanih snaga; on **nije** ni nadređeni (službujućih) inspektora dijelova oružanih snaga. Glavni inspektor Bundeswehra vojni je savjetnik ministra i savezne vlade i najviši vojni predstavnik Bundeswehra, kao po činu najviši vojni.

Njegov istaknuti položaj proizlazi poglavito iz njegove odgovornosti prema saveznom ministru, odgovornosti za razvoj ukupne koncepcije vojne obrane u smislu političkog određivanja ciljeva kao i za njezinu provedbu nakon odgovarajućih odluka. Radi ispunjavanja te zadaće, glavni inspektor ima pravo davanja uputa službujućim inspektorima.

Glavni inspektor potpuno je odgovoran za planiranje Bundeswehra u saveznom ministarstvu obrane. U toj ulozi on, prema nalogu saveznog ministra obrane, utvrđuje zadaće koje se imaju ispuniti u Bundeswehru i dodjeljuje ih dijelovima oružanih snaga i drugim organizacijskim područjima. Valja spomenuti kako bi poziciju glavnog inspektora trebalo u budućnosti još ojačati upravo u obnašanju te odgovornosti.

Osim toga, glavni inspektor ima pravo, u načelnim slučajevima, koji se tiču svih dijelova oružanih snaga, neposredno davati upute, smjernice i naredbe na temelju ukupne koncepcije vojne obrane koju je odobrio ministar.

Radni stožer glavnog inspektora glavni je stožer oružanih snaga.

Inspektori dijelova oružanih snaga i aparata oružanih snaga, u svojstvu zapovjednika službujućih trupa, odgovorni su ministru za spremnost djelovanja svojih područja. Istodobno sudjeluju u, za njih obvezujućoj, ukupnoj koncepciji vojne obrane te su zato s glavnim inspektorom odgovorni za zajedničko vojno oblikovanje volje. U okviru te ukupne koncepcije, inspektori postavljaju vojne zahtjeve području pokrivanja potreba.

Svaki od inspektora raspolaže vlastitim stožerom vodstva.

Zajedno s glavnim inspektorom, koji je istodobno predsjednik, inspektori čine vojno vijeće vodstva. U tom se krugu obrađuju predmeti od temeljnog značaja za sve dijelove oružanih snaga. Vijeće je, osim toga, važan gremij za pitanja o kojima među inspektorima postoje razlike u mišljenjima – u skladu s njihovim odgovornostima.

Cilj je tih razmatranja vojno oblikovanje stava i stvaranje zajedničke, jedinstvene pozicije vojnog vodstva, i kao temelja za odluke glavnog inspektora i, eventualno, saveznog ministra.

Vojno vijeće vodstva, u krajnjoj liniji, služi jednoj jedinoj svrsi: omogućiti glavnom inspektorima da ispuni svoju ulogu kao prvi savjetnik ministra i vlade u vojno političkim i vojnim pitanjima i ne dovoditi u pitanje svoju odgovornost za vojnike oružanih snaga te – u skladu s odgovarajućim odlukama – osigurati vojnu provedbu političkih zadataka.

V.

Savjetovanje saveznog ministra i vlade i vojnog vodstva u vezi djelovanja oružanih snaga u inozemstvu, od posebne je važnosti.

Bundeswehr je danas djelujuća vojska. U posljednjih pet godina, vojnici Bundeswehra zajedno s vojnicima naših saveznika učestvovali su u nizu oružanih akcija u inozemstvu. Danas se njemačke oružane snage nalaze na strani svojih partnera u Bosni i Hercegovini i na Kosovu.

Djelujući Bundeswehr jest Bundeswehr u multilateralnom okviru. To nije samo zbog toga što njemačke oružane snage, danas, u Bosni i Hercegovini i na Kosovu, zajedno s oružanim snagama NATO-saveznika i drugih partnera, jamče sigurnost i stabilnost u regiji. Još više, Bundeswehr je, od kada postoji, integriran u svjetskoatlantski savez i ostatak će integriran u njemu i u nastajuće europske okvire; ovdje je riječ o europskoj sigurnosnoj i obrambenoj politici.

Za Saveznu Republiku Njemačku integracija u zajednicu demokratskih država sa zajedničkim sustavom vrijednosti predstavlja temeljnu premisu. Među osnovna obilježja svih država članica NATO-a i Europske unije spadaju i poštivanje ljudskih prava, pravna država, podudarno shvaćanje demokracije i primat politike naspram oružanih snaga.

U tom smislu i nije iznenađujuće, ali u ovom kontekstu ipak valja istaknuti da primat politike neograničeno vrijedi i u Atlantskom savezu. Zračne operacije NATO-a protiv Jugoslavije to su jasno potvrdile. One su pokazale i važnu ulogu vojnog vodstva NATO-a pod tim primatom. Bez obzira na neizbježno složeno usklađivanje odluka između devetnaest partnera, u Savezu načelno ne postoje razlike u odnosu na prikazane zadaće i odgovornosti vojnog vodstva njemačkih oružanih snaga.

VI.

Bolna iskustva prošlosti, u kojoj su njemačke oružane snage bile opisane kao "država u državi", dovele su tijekom izgradnje Bundeswehra do funkcionirajućeg uklaapanja i integracije oružanih snaga u demokratsko društvo Savezne Republike Njemačke.

Primat politike, ročna vojska, multinacionalnost, državljani u odori, predstavljaju značajke nacionalne i euroatlantske integracije. Odnos politike i vojske opušten je i obilježen je uzajamnim povjerenjem. Razina prihvaćenosti Bundeswehra od strane pučanstva viša je no ikad ranije. Njemačke oružane snage i njezini vojnici priznati su partneri u okviru djelovanja u inozemstvu, na Balkanu.

Sve ovo podcrtava činjenicu da su osnivači Bundeswehra odredili pravi put kad su se odlučili za dosljednu ugradnju oružanih snaga u ustavni sustav. Time su omogućili da Bundeswehr postane vojska s demokratskim pečatom i istodobno jaka vojska. Od toga će imati prednosti i upravo započeto novo usmjeravanje Bundeswehra.

Reforma Bundeswehra neminovna je posljedica promjene sigurnosno-političkog stanja u Europi i iz toga novih proširenih zahtjeva koji se postavljaju pred oružane snage. Te političke promjene omogućavaju njemačkim časnicima da mogu danas na primjerima pokazati svojim partnerima u istočnoj, srednjoj i jugoistočnoj Europi, koju ulogu i smisao ima vojno vodstvo pod primatom politike u njihovoj zemlji. Interes naših partnera, čije oružane snage sada traže svoje mjesto u novonastajućim demokratskim društvima i njihovim političkim sustavima, pokazuje kako je točan bio put kojim smo mi išli – uključivši oružane snage – u demokraciju.